

Okulumuzun Eski Edebiyat Öğretmeni Ekrem Polat Dergimiz İçin Sorularımızı Yanıtlıyor

Öncelikle hoş geldiniz, ben Ferhat Şahin, bugün Ekrem Polat ile bir röportaj yapacağız, değerli hocalarımızdan. Ekrem Bey, hoş geldiniz.

- Hoş bulduk, teşekkür ederim.

Bize biraz kendinizden bahseder misiniz?

Evet, kendimden bahsedeyim. Biraz tanıyoruz birbirimizi, malumun ilanı olabilir bazı şeyler ama yine de bu röportajı okuyarak bundan haberdar olacak okurlarımız için detaylandırıp bahsedeyim biraz kendimden. Ben malum edebiyat öğretmeniyim. Geçen yıla kadar veya bu yıla kadar sizin de okulunuzda öğretmenlik yaptım, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği. Ondan geriye doğru gidersek, 98 yılından beridir bir şekilde öğretmenlik yapıyorum, Milli Eğitim'in çeşitli okullarında, çeşitli kurumlarında. Daha ileri gidersek Van'da doğmuş, Van'ın bir ilçesinin bir köyünde doğmuş, orada büyümüş; ilkököl, ortaokul ve liseyi Van'da okumuş akabinde Atatürk Üniversitesi'nde öğrenimine devam etmiş bir öğretim görevlisiyim. Kabaca böyle söyleyebilirim. Evliyim, çocuklarım var.

Peki hocam, niçin Türk Dili Ve Edebiyatı öğretmenliğini seçtiniz diye sorsak?

Bu benim lisede okurken lise son sınıfa geçtiğimde uzun uzadıya düşündüğüm bir şey. O zamanki şartlarda düşünüp taşındım ve ya gazetecilik yapabileceğimi, o zamanki ilgilerim doğrultusunda ki öncelikli olarak gazeteciliği tercih edecek durumdaydım o zaman, öyle düşünüyordum; ya da öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyordum, öğretmenlik yapacaksam edebiyat öğretmenliği veya felsefe öğretmenliği yapmanın iyi bir tercih olacağını düşünmüştüm. Üniversite sınavında Allah'tan gazeteciliği kazanamadım, o daha öncelikli bir tercihti. Gazeteciliği kazanamadığım için edebiyat öğretmenliğini kazanmış, oraya yerleşmiş oldum. Okudukça, mesleği yaptıkça da iyi ki böyle olmuş, diye düşündüm ama temel seçme nedenim galiba sürekli insanla birlikte olmak, işini yaparken muhatapının sürekli insan olması. Bir şeyleri öğretme pozisyonunda olmak, öğretebilmek için sürekli bir şeyleri öğreniyor olmak ve bu edebiyat öğretmenliği olun-

ca da bunun her zaman insanın okuması ile ilişkili bir mecburiyeti dayatması. Ben bu kararı verdiğim zamanda da bundan sonraki zamanlarda da okumayı çok önemseyen biriydim. Bu muhtemelen edebiyat öğretmenliğini seçmemin temel sebebi. Bugün de dönüp baktığımda iyi ki böyle olmuş diyorum, bu hayatımı gerçekten güzelleştiren; hayatımı çeşitli, renkli, daha güzel hale getiren bir meslektir.

Mesleğinizin size ve hayatınıza kattıkları nelerdir? Kısaca bahseder misiniz?

Biraz onu da söylemiş oldum galiba. Benim mesleğimin iki püf noktası var bana sorarsanız. Birisi sürekli insanla muhatap olmak. Bizim girdiğimiz her sınıfta ortalama otuz, bazen bunu aşan bazen bunun biraz altında insanla muhatap olma mecburiyetimiz var. Bu insanlar bulduğunuz okula veya bulunduğunuz sınıfa göre farklı özellikler, farklı nitelikler taşıyor olabilecekler. daha az veya daha çok sorun potansiyeline sahip olabilirler ama siz her zaman bir şekilde insanla ve insanın sorunlarıyla,

insanın geleceğini planladığı bir sürecin içindeki özne olarak muhatapsınız. Böyle olduğu için mesleğin en güzel tarafı olarak önce bunu söylemeliyim. İkincisi de edebiyat öğretmeni olmanın, bana sorarsanız bütün öğretmenliklerin doğal gereğidir bu ama özellikle edebiyat öğretmenliği bu olmadan olmaz. Okumayla sizi zorunlu bir ilişkide tutar. Okumak da insanı en azından mevcut haline göre daha iyi hale getirir, mevcut haline göre kendisiyle ilgili, toplumla ilgili, tabiatla ilgili daha doğru değerlendirmeler yapar hale getirir ve o yüzden de hayatı güzelleştiren bir etki yapar.

“Görev sırasında karşılaşılabilecek, öğretmen olarak görev yaparsanız, karşılaşılabilecek en ciddi sorun eğitimi planlayan, eğitimin sizin de içinde bulunduğunuz süreçlerini çekip çeviren insanların eğitimle ilişkilerinin zayıflığı olabilir.”

Az önce söylediğiniz için mesleğinizin en güzel yanını tekrar sormuyoruz. Göreviniz sürecinde karşılaştığınız zorluklardan bahseder misiniz?

Görev sırasında karşılaşılabilecek, öğretmen olarak görev yaparsanız, karşılaşılabilecek en ciddi sorun eğitimi planlayan, eğitimin sizin de içinde bulunduğunuz süreçlerini çekip çeviren insanların eğitimle ilişkilerinin zayıflığı olabilir. Ben mesleki hayatım içinde bir beş yıl, zaman

zaman size bahsediyorum bundan, eğitimci olmayan yöneticilerin mahiyetinde çalıştım. Yani başkonsolos benim de amirim olacak şekilde. Ve anlatamayacağım kadar büyük zorluklar yaşadım. Yani siz bir şey öngörüyorsunuz, bir şey planlıyorsunuz, bir şey yapıyorsunuz, buna eğitimci olmayan biri gözüyle bakıyor amiriniz ve sizi anlamıyor, anlayamıyor. Sizi anlamasının tek penceresi onun için, mesela çalıştığım başkonsoloslardan birinin annesi öğretmenmiş, annesinden bildiği kadarını esas alarak meseleye bakıyor. Bu yöneticilerinin eğitimi ilişkisi zayıfladıkça yaşadığınız sorunların artırdığı anlamına gelebilecek bir örnek. Bunu bir ölçüt gibi kullanabiliriz. Ama biz eğitim kurumlarında genellikle eğitimci idarecilerle çalışıyoruz. Eğitimci idarecilerin meseleye vukufiyet dereceleri, eğitimi önemseme, eğitimi mi, öğretimi mi öne çıkardıkları, eğitime nitelik gözüyle mi yoksa nicelik gözüyle mi baktıkları, eğitimi planladıkları zaman gerçekten o muhatapları olan öğrencilerin bir yerden bir yere anlamlı bir değişim geçirmelerini mi yoksa bir yerlerde görülecek kimi istatistik bilgilerini mi önemsedikleri sizin işinizi çok kolay veya çok zor hale getirebilir. Muhtemelen sorunuza cevap olarak bu kadarını söylemek yeterlidir.

Hayatınızda iz bırakan bir insan veya öğretmen var mı? Varsa neden?

Var. Benim hayatımda iz bırakan gerçekten etkili bazı insanlar var. Eğitim süreçlerini konuşuyoruz, o kapsamda düşünüyüm, öyle cevap vereyim. Aslında herkesin hayatında onun hayatını etkileyen çok sayıda figürün olduğunu verili kabul etmek lazım bence. Bende de böyledir bu. Ama benim hayatımdaki böyle bizim şimdiki sohbetimizde daha kolay ilişkilendirilebilir, etkili aktörlerden biri mesela ben pansiyonda okudum sizin de tecrübe ettiğiniz gibi, bir kitap okuyordum ben etüt saatinde. Bir öğretmen geldi, ne yaptığımı sordu. Ben de kitap okuduğumu söyledim. O da ne okuduğumu kitabın kapağını çevirip bakarak sordu sonra da bana bu tür kitaplar okuyarak vakit kaybettiğimi söyledi çok açık bir biçimde. Herhangi bir insanın herhangi bir konuda yazdığı gerçekten bugünkü gözle de dönüp baktığımda kimseye

çok kayda değer bir şey katmayacak bir şeydi benim okuduğum. O, onun yerine, kendi bakış açısıyla bana daha seçici, daha nitelikli eserleri tercih ettiğim bir okumanın daha faydalı olacağını söylemişti mesela. O diyalog benim hayatımda çok etkili oldu. O benim kendimce değerli bulduğum bir metindi, o metni okumama bu kadar olumsuz bir bakış önce beni olumsuz etkiledi, sonra biraz vakit geçip de o öğretmenin ne demek istediğini sahiden anladığım zaman o benim okurken çok daha seçici davranmamın çok daha faydalı olacağına yönelik bir bilinç oluşturdu. Bu hayatımdaki önemli öğretmenlerden biri. Bugün de hala ismini bildiğim, bir şekilde iletişim halinde olduğum, çok değerli, Allah selametlik versin, bir akademisyen bugün. Kötü bir şey de anlatayım size. Yine etütte benim bir alışkanlığım vardı. Bu da aslında biz öğretmenlerin ne kadar tehlikeli olabileceklerini gösterdiği için önemli görülebilir. Ben ne yapıyordum, ben okuduğum kitaplarda anlamını bilmediğim kelimeleri belirliyordum ve iki üç günde bir bu birikmiş kelimeleri o zaman böyle bakkal defteri derlerdi, fihristli bir deftere bir sözlük yazar gibi o anlamını bilmediğim kelimelerin anlamını bulabildiğim üç dört sözlük vardı, masamda dururdu onlar ve onların anlamlarına, o farklı sözlüklerden bakardım. O sözlüklerden baktığım anlamları birleştiren yeni bir tanım yazardım. Kelimeye kendimce bir tanım vermeye çalışırdım. Bu doğrultuda iki yüz - üç yüz kelimelik bir şey de yazmıştım. O bakkal defteri bayağı bir kelime içerir hale gelmişti. Bir etüt saatinde bu işle meşgulken benim o zamanki edebiyat veya Türkçe öğretmenim -ben ortaokul ve liseyi tek okulda okudum, o yüzden bizim edebiyat ve Türkçe öğretmenlerimiz aynı kişiler olabiliyorlar- çok değer verdiğim hala yine ilişkide olduğum sahiden öğrencisiyle bağ kurabilen, ona yönelebilen bir öğretmen ama böyle de bir kabahat yapabilen bir öğretmen. Nasıl yaptı onu ben de gerçekten bazen düşününce anlayamıyorum. Ama insan hata da yapabilir. Sen ne yapıyorsun, dedi bana. Dedim ki ben sözlük yazıyorum, kendi anlamını bilmediğim kelimeleri kaydeden bir sözlük hazırlıyorum. Oğlum dedi, boş işlerle uğraşma, dedi; otobüs büyüklüğünde sözlük var ben sana getireyim ona bak, dedi. Adam

otobüs büyüklüğünde sözlük yazmış, sen daha ne uğraşıyorsun, dedi bana. O da benim o işi yaparkenki motivasyonumu yok etti bir bakıma. Bir daha da o kelimeleri yazma eğilimim olmadı. Bir iyi örnek, bir kötü örnek. Aynı okulda, belki aynı etüt salonunda olmuş şeyler bunlar. Öğretmen gerçekten öğrencisine yön veren olumlu bir yol gösterici rol de üstlenebiliyor, ne kadar değerli ne kadar iyi olursa olsun bazen bir sözüyle yaptığı anlamlı işlere son vermesine sebep de olabiliyor. Ben bu iki öğretmenimi de bugünkü duyguyla düşündüğümde ikisini en az birbiri kadar seviyorum. O ikincisini de çok değerli bir öğretmen olarak biliyorum. Hala da ilişkimin olduğu öğretmenlerden biri. Allah selamet versin, o da hala yaşıyor. Emekli öğretmen şu anda. Ama bu hatayı da yapabiliyor insan. Bu hatayı yaptığı için, ben mesela o gün o etkinliği sürdürsem bana çok daha faydalı olabilecek bir şeyi belki yıllarca sürdürecektim, onu iptal etmiş oldu. Öbür öğretmen o okuduğum kitabın daha niteliklileriyle değişmesinin iyi olacağını bana çok açık biçimde söylediği beni başta rahatsız etse de böyle bir yol gösterdiği için sonradan çok daha değerli şeyler okumama vesile oldu. Bu şekilde çok sayıda örnek veya öğretmen adı hafızamı yokladıkça aklıma gelebilir. Ben bunları anlatmakla yetinmiş olayım.

Bir edebiyatçı olarak en çok etkilendiğiniz yazar veya eser nedir?

Bu birden fazla cevabı olabilecek bir soru. Hele edebiyatçılara teke indirici soru sormak çok işlevsel bir yöntem değil. Onu söyleyeyim. Çünkü gerçekten farklı bakışlarla farklı eserler en başa geçebilirler. Bu yönüyle bir şiir kitabını biricik, sadece ondan ibaret bir ağırlığa sahip anlatabilirken bir edebiyat öğretmeni aynı şekilde biricik bir romandan da söz edebilir, biricik bir hikayeden de söz edebilir. Bu kategoride aslında birden çok eser de sayılabilir. Ama ben bazıları söyleyeyim size. Bir roman olarak Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ını çok muhteşem bir mimari yapı gibi görüyorum ve bu mimari yapının her satırında dilin insana haz verecek

biçimde bir estetik kaygıyla kullanıldığını hissettiren bir yazar yaklaşımı var, o yüzden Tutunamayanlar çok değerli bir roman, çok biricik bir roman. Allah rahmet eylesin, bu yakın zamanda vefat eden Rasim Özdenören var. Bir hikayeci, kendi tabiriyle söylersek öykücü. Onun da böyle özellikle bilinç akışı tekniğini falan kullandığı bazı hikayeleri var. O hikayeleri okurken gerçekten hayranlıkla okuyorum. Çok büyük bir hikayeci olduğunu düşünüyorum ki ben biraz hikayeye bizzat da ilgileniyorum. ben de edebiyatın en çok hikaye türüyle ilgiliyim. Rasim Özdenören hikayeciliği insan okudukça kendisi yazmaktan vazgeçer genellikle, yani yazar adaylarını komplekse düşürücü etkisi olan yüksek edebi nitelikte eserler Rasim Özdenören'in hikayeleri. Ama başka bakışlarla

bakarsam mesela İslamcı duyarlılıkla bakarsam

Safahat çok arı, duru bir kitap. Çok değerli bir eser.

Şiir gibi görünse de aslında bir roman, bir tiyatro eseri gibi okunabilecek, şahsına münhasır çok

aşılması zor eserlerden biri. Kendi yaşadığı dönemin bütün sorunlarını şiir diliyle

tartışan, önümüze farklı pencerelerden bakışlarla kendi dönemin bütün sorunlarını tek tek, bazen harmanlayarak çok büyük bir edebi başarıyla koyan çok büyük bir edebi eser o da. Onu da anmış olayım. Bir eser olarak Tutunamayanlar, bir eser olarak Safahat, bir türün temsilcisi olarak da Rasim Özdenören galiba bu soruya verebileceğim cevaplar.

Aslında bir önceki soruda da biraz cevap verdiniz ama tekrar sormakta fayda görüyorum. Dergimizin okurlarına tavsiye edebileceğiniz yazar veya eser var mı?

Toplu tavsiye çok doğru olmayan bir şey. Şu anda benim tanımadığım yüzlerce, inşallah binlerce okurun okuduğu zaman "bir edebiyat öğretmeni şunları okumamı tavsiye ediyormuş." diye bir değerlendirme konu olacak bir liste önermek bence çok doğru değil. Bu bazen kurumsal düzeyde bazen bireysel düzeyde yapılan bir yanlış. Bizim bir zaman "100 Temel Eser" diye bir listemiz vardı.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu vesaire, ilgililerine sorulmuş bir anket sonucunda 100 temel eser belirlemişlerdi ve bunlar bütün okullarda, bütün liselerde okunsun falan gibi bir hedef belirlenmişti. Ama çok yanlış bir uygulamaydı. Çünkü bütün insanlara aynı 100 eseri, bütün lise öğrencilerine aynı 100 eseri önermek kadar işin ruhundan haberdar olmadığımızı gösteren bir uygulama daha olamaz gibi görünüyor. Bu okuma ilgileri insanların ihtiyaçlarıyla ilişkilidir, insanların yaşlarıyla ilişkilidir, insanların cinsiyetleriyle ilişkilidir, insanların okuma amaçlarıyla ilişkilidir. Tüm bunları birey bazında derleyip toplayıp öyle öneride bulunmak daha doğru olur. Ama tür olarak öneride bulunabiliriz. Ben bu soruyu öyle anlamış olayım. Çok yakın zamanda bunun farkına vardığım için, özellikle de fen lisesi öğrencilerinin okuyacağı bir dergi hazırladığınızı hesaba katarak söylememde fayda var. Ben uzun zaman, edebiyat öğretmenliği yaparken, okumayı, kitap okutmayı çok önemseyen bir anlayışla hareket ediyordum. Bunun en az hissedileceği sene size öğretmenlik yaptım. Ondan önce bir pandemi döneminde sizinle öğretmenlik - öğrencilik ilişkimiz oldu. Bir de ondan sonraki ilk yılda orada da çeşitli sebeplerle bu tür şeyleri askıya aldığımız bir yıl geçirdim ben. Ondan önceki dönemlerde, yıllarda öğrencim olmuş fen lisesi öğrencileri daha iyi bilirler, her şeyin merkezinde okumanın olduğu bir öğretmenlik, bir edebiyat öğretmenliği anlayışım var. Şimdi bütün bunları yaparken bende bir kabul vardı: Biz öğrenciye okutmalıyız böylece bir estetik gayeye hizmet etmiş oluruz. Yanı sıra bu okuma sayesinde okudukları için mesela fen lisesi öğrencisi oldukları için çok önemsedikleri üniversite sınavına da çok özgün bir hazırlık sürecini yaşamış olurlar. Böyle hesaplar yapıyordum ben. Bir zaman sonra şunu anladım: Biz şimdi okuturken bir şeyi, genellikle edebi metin okutuyoruz. Özellikle de roman okutuyoruz. Zamanla, yakın zamanda anladım ki roman okumanın üniversite sınavındaki performansı çok da olumlu etkileyen bir etkisi yok. Çünkü üniversite sınavında ÖSYM daha çok böyle teknik metinlerden, bilim - teknik yazılarından, haber yazılarından, makalelerden, felsefi metinlerden, özetle düşünce yazılarından ve daha teknik sayabilece-

ğimiz çeşitli alanlara yönelik haber metinlerinden, makale metinlerinden paragraf seçerek soru hazırlıyor. Siz sürekli edebi metin, roman, hikaye, tiyatro eseri falan okumuşsanız, bu anlamda çok da büyük bir fayda elde etmiyorsunuz. Böyle bir şeyi çok yakın zamanda fark ettiğim için şunu özellikle önerebilirim: Bana sorulursa aklı başında bir öğrenci, lise birde, lise ikide Türk ve dünya edebiyatının önemli klasiklerini okuyup bir edebi seviye oluşturabilir kendi adına. Bir zevk eğitimine tabi tutabilir kendisini. Lise ikinin mümkünse ikinci döneminden itibaren, ama en geç lise ikinin sonu itibarıyla artık ÖSYM'de de avantajlı olmasını sağlayacak daha düşünce yazısı türünden metinler okumalı. Yani denemelerle, makalelerle, eleştiri yazılarıyla, felsefi metinlerle ilgileniyorsa çeşitli bilim dallarındaki makalelerle okumalarını teknik okumaya yaklaştırmalı. Böylece okumayı bir yandan sürdürürken bir yandan da gerçekten o ÖSYM'nin yapacağı sınava dair bir hazırlık yapmış olabilir. Bu genel tavsiyeyi ben cevap olarak kullanmış olayım çünkü buradan bizim herkes için geçerli, doğru bir kitap listesi önermemiz çok mümkün olmaz.

Son olarak eklemek istediğiniz veya değinmek istediğiniz noktalar varsa dinlemek isteriz. Eğer yoksa röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz.

Ben çok teşekkür ederim. Çok nazik bir düşünceyle yola çıkarken bir şekilde öğretmenliğimizi yapmış bir büyüğünüzü böyle bir röportajın tarafı olarak kabul etmişsiniz. Ben teşekkür ediyorum gerçekten. Çok da mutlu oldum. Hayatınızı değerli hale getirecek meşguliyetlerinizi arttırın diyebilirim. Gerçekten hayatınıza renk katacak, hayatınızı daha değerli, daha anlamlı kılacak benim aklıma çeşitli seçenekler gelir, senin aklına başka çeşitli seçenekler gelir, bu önemli değil; ama senin için ne ise hayata anlamlı ve daha değerli kılacak, onları çoğaltmakta fayda var. Herkese bunu öneririm.

Teşekkür ederiz.